

LOVÖ KYRKA

Utvändig restaurering

Under 2022 genomgår Lovö kyrka en omfattande utvändig restaurering med syfte att säkerställa fasadens funktion, estetiska och historiska värden. Skador i fasader och tak åtgärdas och takavvattningen förbättras för att minska behovet av framtida underhåll. Arbetet har projekterats av konsulter specialicerade på äldre byggnader och utförs av entreprenörer med mycket goda kunskaper om traditionella material och hantverk.

Långhusets och sakristians tak under restaureringen.

Takspån

De befintliga takspånen på långhusets och sakristians takfall var före restaureringen kraftigt angripna av röta. På grund av att luftningen av taket var bristfällig kunde spånen inte torka ut ordentligt. En bidragande orsak var troligen även kvaliteten på virket som bestod av för mycket ytved och för lite kärnfuru.

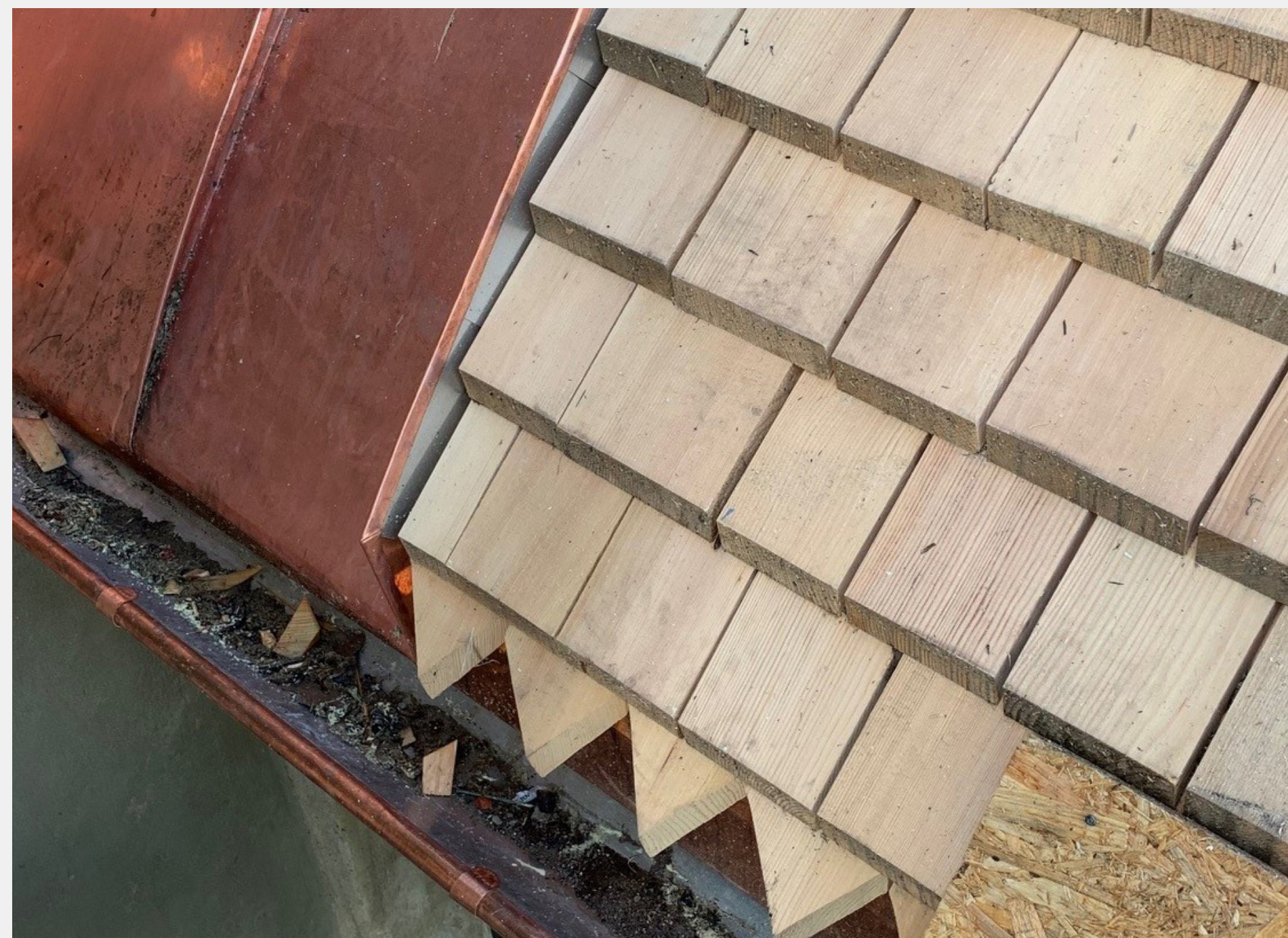
De nya furuspånen är tillverkade av kärnfuru av högsta kvalitet. Varje individuellt spån spikas på plats på strö- och bärläkt för att förbättra luftning och torkning. Vidnock och takfot tillåts luft att passera. Taket målas med rödpigmenterad tjära lika det gamla taket.

Rötskade spån.

Nya spån spikas på läkt.

Vid takfoten avslutas taket med spetsiga spån.

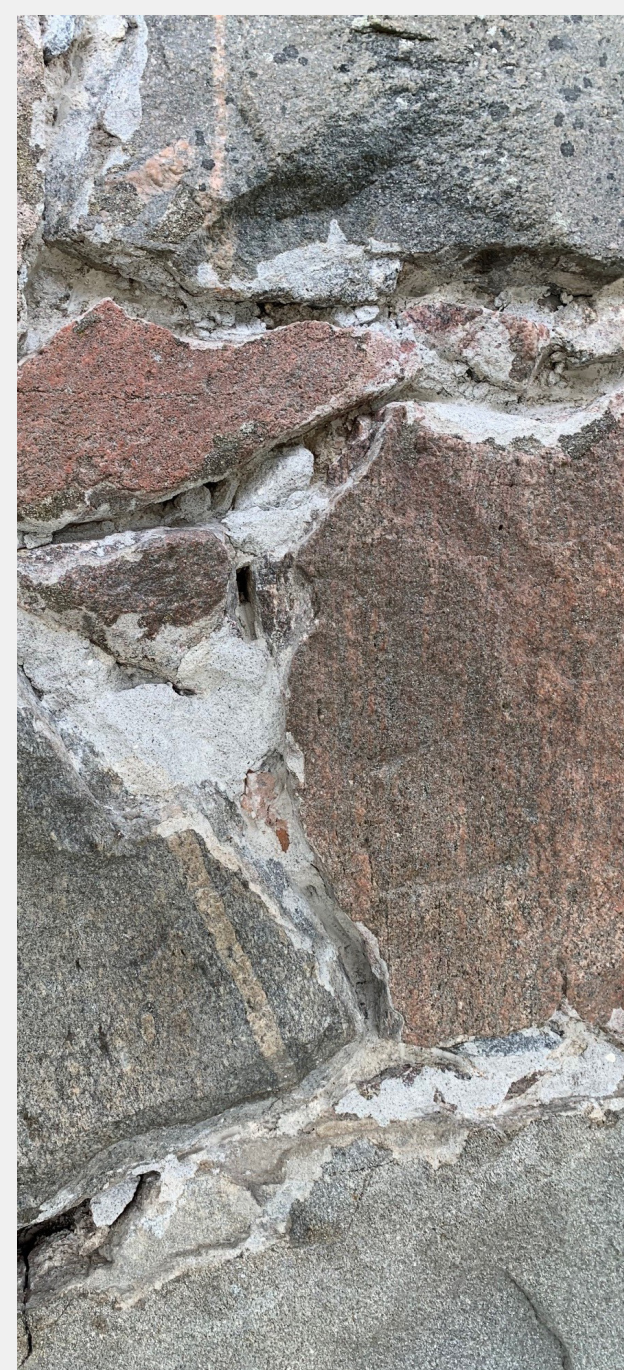
Fasad

Fasaderna på tornet och långhuset är murade av natursten med breda fogar av kalkbruk. Tornet har hörn förstärkta med tegel. Murarna hade stora vittringsskador på grund av att regnvatten från taket slog mot fasaden.

Naturstensfasaderna har nu fogats om med nytt kalkbruk av samma typ som ett äldre bruk funnet mellan stenarna. Det tillverkas av kalksten från Öland som vedbränns hantverksmässigt. Fogbruket påförs med slev och efterbearbetas med fogborste till rätt utseende. För att minska regnvattnets framtida slitage på fasaden förses torn och långhus med nya hängrännor och stuprör och koret med nya fotrännor och stuprör.

Skador på tornets fasad.

Lös bruksfog bilas ut.

Nya bruksfogar och puts på tegel.

Ny kalkputs på tornets övre del.

Plåt

Tornlanternninen har sin egen arkitektur med valv, pilastrar och profilerade lister klädda i svartmålad plåt. Plåten visade sig vid närmare inspektion utgöras av till största del tunn bleckplåt (förtennad plåt) i mycket dåligt skick. På några enstaka ställen fanns bitar av äldre svartplåt (smidd plåt utan rostskydd), det material lanternninen ursprungligen var klädd med då den upfördes på 1700-talet.

Den uttjänta bleckplåten mättes noggrant upp innan den revs och ersätts nu med cortenplåt, med egenskaper liknande svartplåten. Plåtslagarna lägger mycket energi på att forma den svårbearbetade plåten som läggs i samma format och mönster som den gamla plåten. Fogar utförs så nära det tidigare utseendet det går att komma. Där det är möjligt återanvänds de gamla spikarna eller ersätts annars med nya handsmidda. Plåten kommer avslutningsvis målas med svart linoljefärg.

Äldre uttjänt bleckplåt.

Krönlistens plåt demonterad.

Ny plåt på tornlanternninsens krönlist.

Timmer

Tornlanternninsens plåt täcker en timmerkonstruktion som till stora delar antas vara ursprunglig från 1700-talet. Genom åren har delar bytts ut och lagats i. När den gamla plåten demonterades kunde man konstatera att timmret på flera håll var rötskadat och även angripet av skadedjur.

Med utgångspunkt i Länsstyrelsens krav att spara så mycket som möjligt av den gamla konstruktionen bedömde timmermannen vilka delar som behövde bytas ut. Det nya timret kommer från vinterfällad ramsågad kärnfura. Spiken som används är handsmidd. Listernas profiler sågas eller hyvlas fram och bearbetas sedan för hand för att få en yta lik det äldre träet. På så sätt återspeglar det nya materialet det äldre grövre hantverket.

Timmer angripet av skadedjur och röta.

Nya profilerade lister.

Ilagningar gjorda av timmermann.

Sten

Gravkoret i öster tillkom på 1670-talet. Runt de stora och små fönstren på tre av korets sidor finns profilerade omfattningar huggna av gotländsk sandsten. På flera håll hade stenen i fönsteromfattningarna vittringsskador i form av så kallad avbladning och sandning. De hade också fläckats svarta av påväxt och flera lager av krackelerade färgrester satt löst.

Sandstenen har nu försiktigt, för att inte skada den fint huggna reliefen, skrapats ren från det vittringsskadade ytskiktet och noga rengjorts från färgrester och påväxt. Därefter kan stenen konsolideras, det vill säga behandlats med ett medel som sedan härdar för att skapa ett fast underlag. Materialförluster lagas i och bearbetas till yta och form för att likna det ursprungliga utseendet. Avslutningsvis målas fönsteromfattningarna med en grå linoljefärg. Kulören bestämdes efter undersökning av äldre färgrester och stämdes av mot den kalkavfärgning koret får efter restaureringen. Koret förses med förbättrad takavvattning för att minska risken för framtida skador på sten och puts.

Kalksten, vittrad med påväxt.

Relief rekonstruerad av stenkonservator.

Kulörprov linoljefärg.

Förgyllning

Tornspiran på Lovö kyrka är rikt utsmyckad; överst sitter som sig bör en tupp, därefter följer en sol, en krona och ett klot. Utsmyckningarna är fästa vid en smidd stång så att de relativt lätt kan demonteras. Den smidda stången är väl förankrad i tornets övre del. Efter smärre lagningar på Oskar Janssons verkstad har utsmyckningarna förgyllts av Joel Berg, Norrköping.

Innan de nyförgyllda utsmyckningarna återmonteras ska den smidda stången renoveras. Det innebär varsam vattenblästring, handskrapning och stålborstning följt av grundmålning och slutstrykning.

Tornspiran före renovering.

Lagningar utförs av Mats "Hallon" Larsson på Oskar Janssons verkstad.

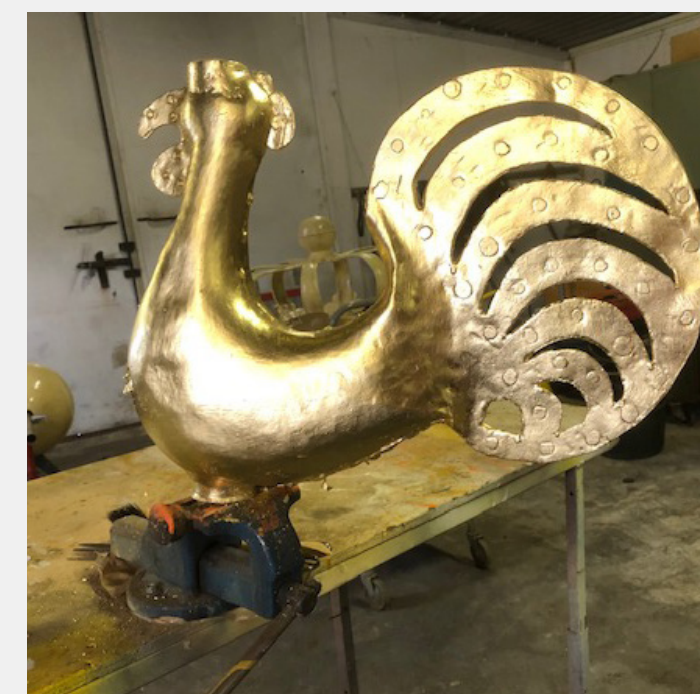
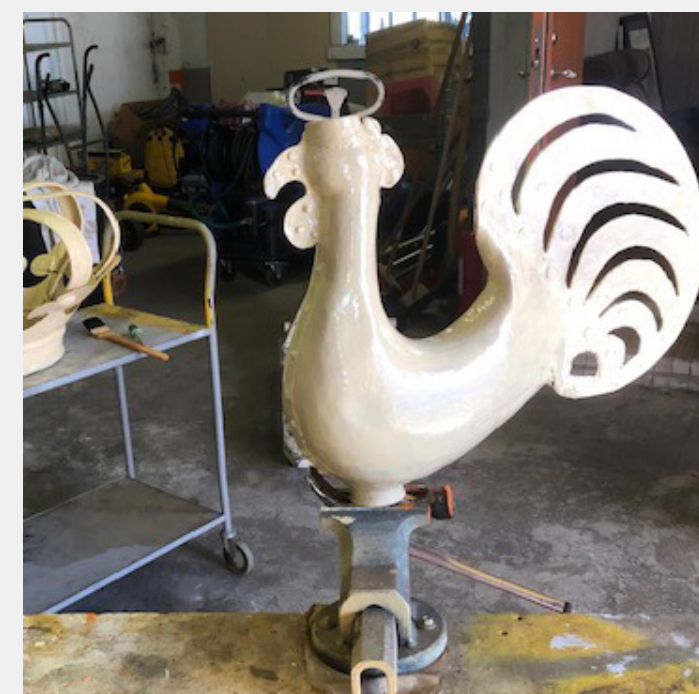
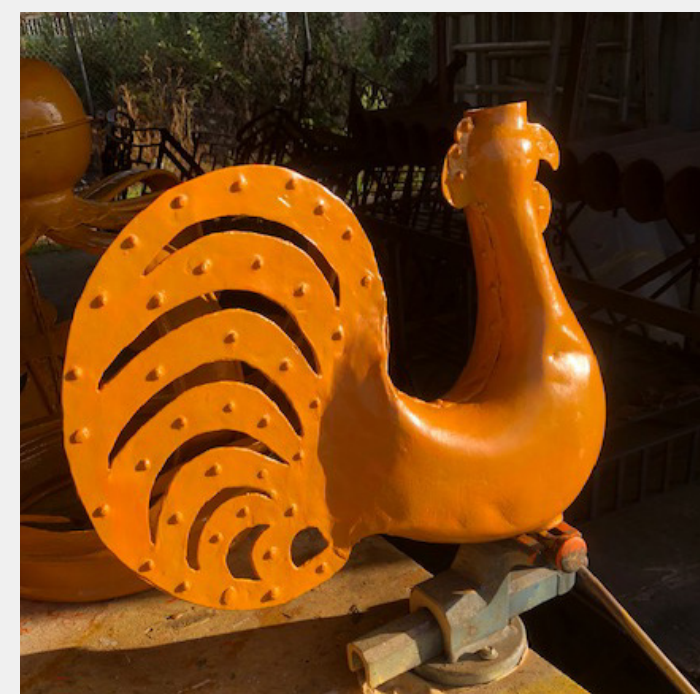
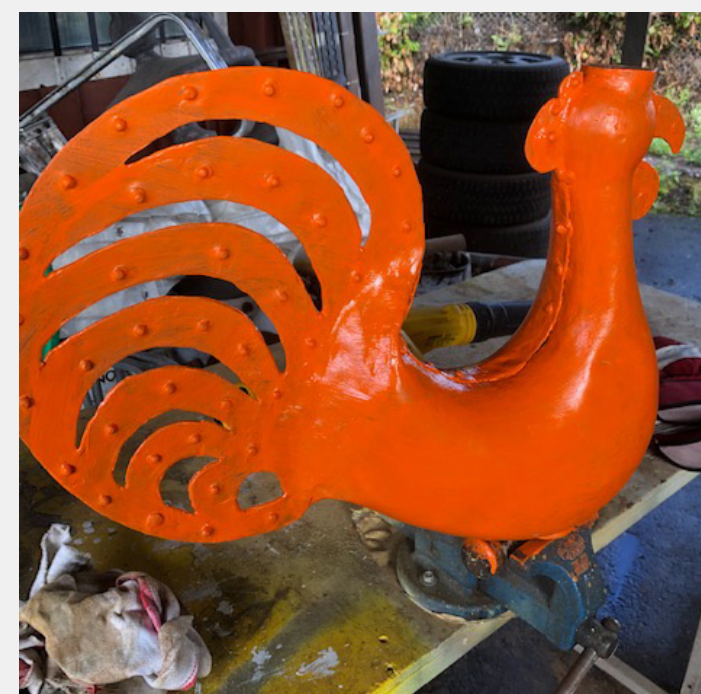
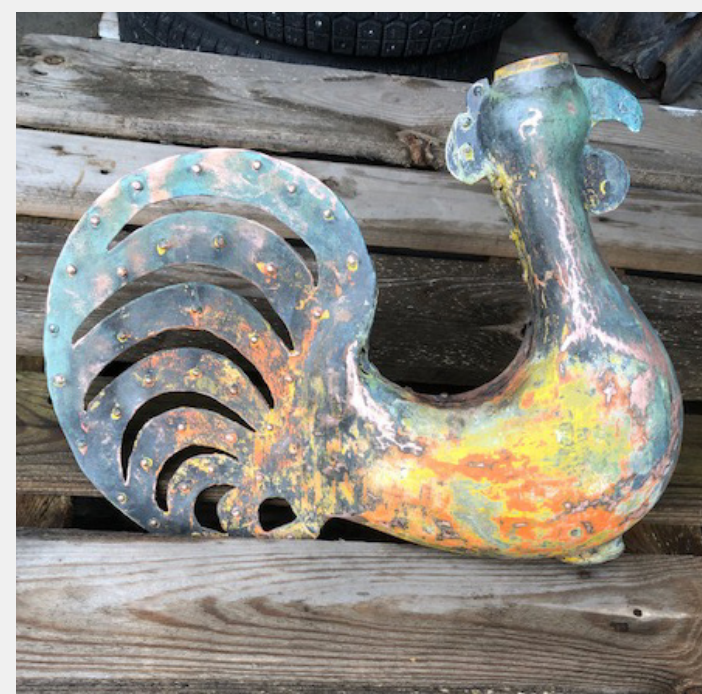

Joel Bergs verkstad.

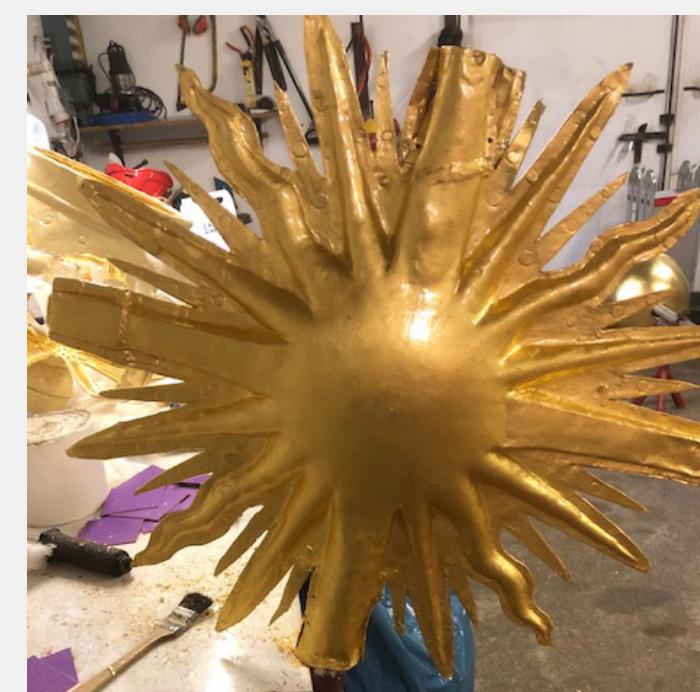
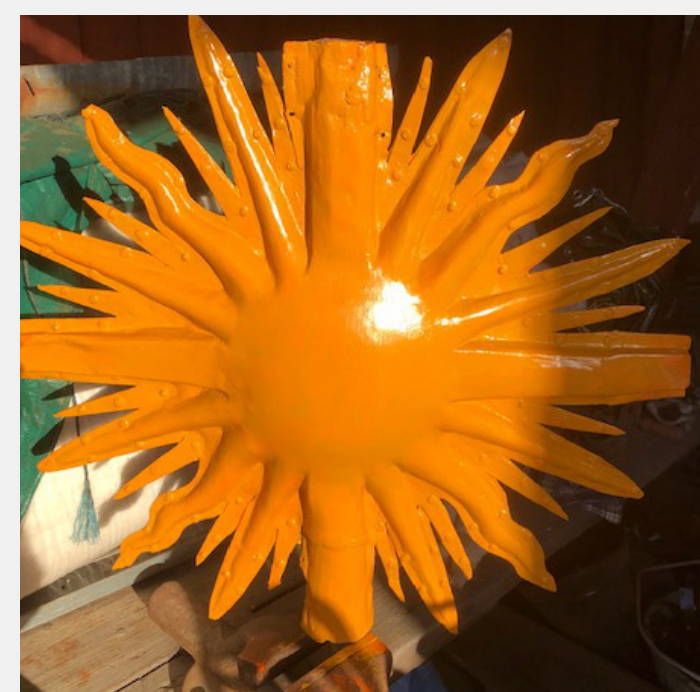
Förgyllning

På denna sida illustreras, med foton från Joel Bergs verkstad, de arbetsmoment som leder fram till att tuppen, solen, kronan och klotet är förgyllda och klara att åter monteras på tornspiran.

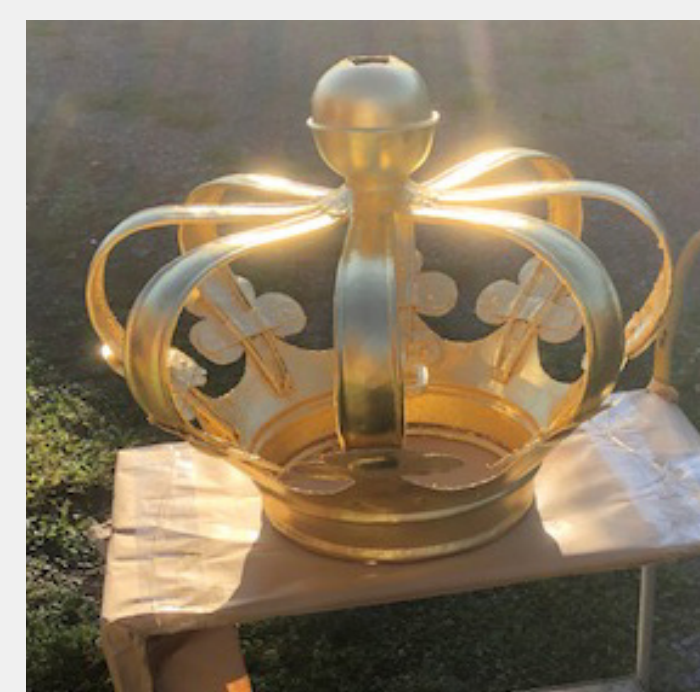
TUPP

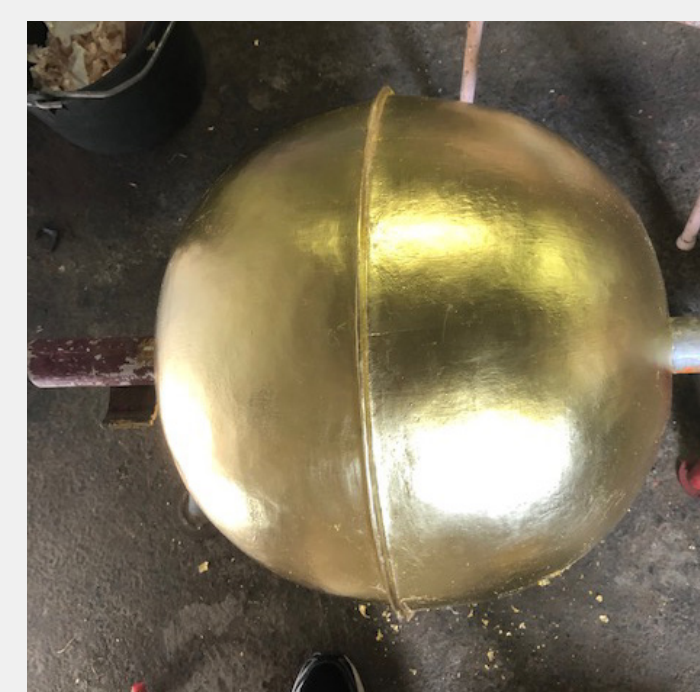
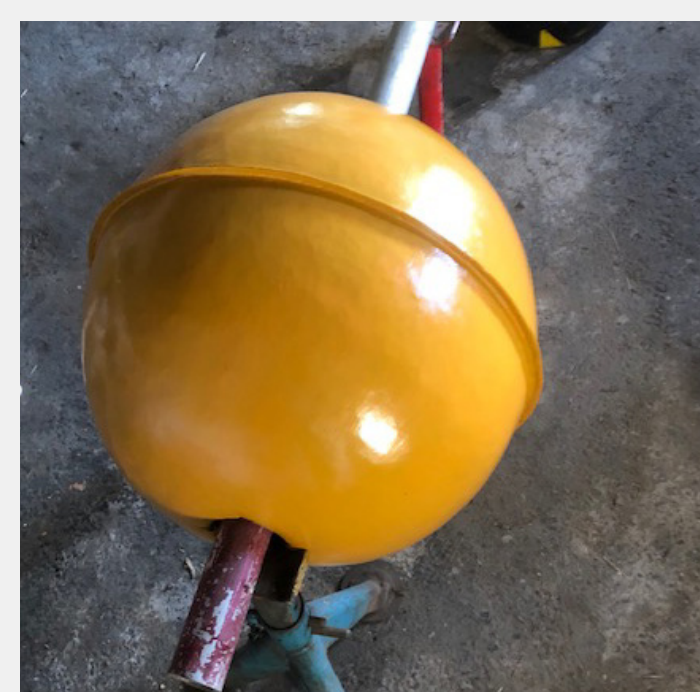
SOL

KRONA

KLOT

Före renovering.

Efter noggrann rengöring följt av grundmålning med linoljebaserad blymönja.

Efter mellanstrykning med utspädd linoljefärg (80% balsamterpentin)

Efter strykning med 100% linoljefärg

Efter strykning med anläggningsfernis, påläggning av 24k bladguld och polering. (Momenten utförda två gånger)

Konsulter och entreprenörer inblandade i projektet:

Svenska kyrkan
EKERÖ ADELSÖ-MUNSÖ LOVÖ